

LIIKENNE- JA VIESTINTÄVALIOKUNNAN MIETINTÖ 5/2011 vp

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi alusliikennepalvelulain muuttamisesta

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 21 päivänä syyskuuta 2011 lähettänyt liikenne- ja viestintävaliokuntaan valmis-televasti käsiteltäväksi hallituksen esityksen eduskunnalle laiksi alusliikennepalvelulain muuttamisesta (HE 32/2011 vp).

Lausunto

Eduskunnan päätöksen mukaisesti perustuslaki-valiokunta on antanut asiasta lausunnon (PeVL 11/2011 vp), joka on otettu tämän mietinnön liitteeksi.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- liikenneneuvos Risto Saari, liikenne- ja viestintäministeriö
- lakimies Matti Eronen, Liikennevirasto
- merenkulunylitarkastaja Marko Rahikainen, Liikenteen turvallisuusvirasto TraFi
- rajavartiouylitarkastaja Silja Hallenberg, Rajavartiolaitos
- ylitarkastaja Meri Hietala, Suomen ympäristökeskus
- toimitusjohtaja Markku Mylly, Suomen Sata-maliitto
- merikapteeni, asiantuntija Jukka Kantola, Suomen Varustamot ry.

Lisäksi kirjallisen lausunnon ovat antaneet

- puolustusministeriö
- ympäristöministeriö
- Merimieseläkekassa.

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi alusliikennepalvelulakia niin, että lakiin lisättäisiin merenkulun tiedonhallintajärjestelmää ja avun tarpeessa olevien alusten vastaanottamista koskevat säännökset. Lakiin lisättäisiin myös laivaajan, liikenteenharjoittajan ja asiamiehen ilmoitusvelvollisuutta koskevat säännökset sekä muutettaisiin aluksen päällikön merellä tapahtuvien vaaratilanteiden ja onnettomuuksien vaaratilanteiden ilmoitusvelvollisuutta koskevia säännöksiä. Näiden ilmoitusvelvollisuuksien laiminlyönti säädettäisiin myös rangaistavaksi. Edellä

mainittuihin säännöksiin sisältyisivät valtuudet säätää niiden sisältämistä asioista tarkemmin valtioneuvoston asetuksella tai Liikenneviraston määräyksillä.

Ehdotettujen muutosten tavoitteena on panna kansallisesti täytäntöön niitä velvoitteita, jotka sisältyvät asiaa koskevaan Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviin.

Lisäksi alusliikennepalvelulakiin sisältyviä määritelmiä täydennettäisiin sekä lain soveltamisalaa tarkistettaisiin. Myös alusliikenneohjaajan pätevyysvaatimuksia ja työpaikkakoulutusta

sekä alusliikennepalvelun koulutusohjelmaa koskevia säännöksiä tarkistettaisiin.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan syksyllä 2011.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Yleisperustelut

Hallituksen esityksen perusteluista ilmenevistä syistä ja saamansa selvityksen perusteella valiokunta pitää esitystä tarpeellisena ja tarkoituksenmukaisena. Valiokunta puoltaa lakiehdotuksen hyväksymistä seuraavin huomautuksin ja muutosehdotuksin.

Hallituksen esityksellä ehdotetaan pantavaksi kansallisesti täytäntöön alusliikennettä koskevan yhteisön seuranta- ja tietojärjestelmän perustamisesta sekä neuvoston asetuksen 93/75/EY kumoamisesta annettuun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviin 2002/59/EY (seurantadirektiivi) tehdyt muutokset. Nämä muutokset sisältyvät Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviin 2009/17/EY (seurantadirektiivin muutosdirektiivi), joka on osa komission marraskuussa 2005 julkaisemaa Euroopan unionin ns. kolmatta merenkulun turvallisuuspakettia.

Alusliikennepalvelulilla (623/2005) säädetään alusliikenteen valvontaa ja ohjausta koskevista alusliikennepalvelusta (Vessel Traffic Service). Lisäksi laissa säädetään mm. Suomen VTS-viranomaisen eli liikenneviraston ja aluksen päällikön ilmoitusvelvollisuuksista. Hallituksen esityksellä lakiin ehdotetaan lisättäväksi merenkulun tiedonhallintajärjestelmää ja avun tarpeessa olevien alusten vastaanottamista koskevat säännökset. Lisäksi lakiin mm. ehdotetaan lisättäväksi eräitä ilmoitusvelvollisuutta ja työpaikkakoulutusta koskevia säännöksiä.

Alusliikennepalvelulla ohjataan alusliikennettä siten, että liikenne on turvallista ja tehokasta. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan alusliikennepalvelu on toiminut viime vuosina voimassa olevan lainsäädännön puitteissa hyvin. Liikenteen huomattavasta kasvusta huolimatta viime vuosina on välttytty suurilta onnettomuuksilta. Valiokunta pitää alusliikennepalvelua ja sen kehittämistä myös jatkossa erittäin tärkeänä mm. alusliikenteen turvallisuuden kannalta.

Hallituksen esityksen mukaan VTS-viranomaisen on perustettava kansallinen merenkulun tiedonhallintajärjestelmä, joka tulee voida liittää Euroopan unionin merenkulun tiedonhallintajärjestelmään (SafeSeaNet-keskusjärjestelmä). Suomessa tällainen järjestelmä on periaatteessa jo käytössä (Portnet-järjestelmä). Tiedonvaihto Euroopan komission ja Euroopan unionin jäsenvaltioiden välillä tapahtuu sähköisesti, ja järjestelmän avulla VTS-viranomaisen on voitava viipymättä toimittaa pyynnöstä toisen jäsenvaltion toimivaltaiselle viranomaiselle tiedot tietyistä aluksesta ja sen kuljettamista vaarallisista tai ympäristöä pilaavista aineista.

Valiokunta pitää merenkulun tiedonvälitysjärjestelmän perustamista kaikkiin jäsenvaltioihin erittäin tärkeänä. Valiokunta toteaa, että kansainvälisen tietojen vaihdon lisäksi on kuitenkin olennaista varmistaa jatkossa myös kansallisen tiedonhallinnan ja -jakelun tehokkuus suomalaista merenkulun tiedonhallintajärjestelmää kehitettäessä.

Valiokunnan näkemyksen mukaan esitetyt muutokset parantavat merenkulun tiedonsaantia ja tiedonjakelua viranomaisten välillä. Valiokunta katsoo, että esitys edistää turvallisuuden lisäksi myös meriympäristön suojelua. Valiokunta ehdottaa kuitenkin esitykseen eräitä muutoksia.

Yksityiskohtaiset perustelut

3 §. Soveltamisala. Ehdotetun 3 §:n mukaan lakia ei sovelleta puolustusvoimain aluksiin. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan tämä tarkoittaisi sitä, että ulkomaalaiset sota-alukset kuuluisivat lain soveltamisalaan, mutta suomalaiset sota-alukset eivät. Valiokunta ei pidä saamansa selvityksen perusteella esitettyä säännös-

tä tarkoituksenmukaisena ja ehdottaa, että lakia ei sovelleta sota-aluksiin niiden kotimaasta riippumatta.

20 a §. Merenkulun tiedonhallintajärjestelmä. Valiokunta ehdottaa 20 a §:n 1 momenttiin lisättäväksi viittauksen seurantadirektiivin muutospäätöksiin 2009/17/EY, koska hallituksen esityksellä ehdotetaan nimenomaan pantavaksi täytäntöön seurantadirektiivin muutospäätöksiä eikä alkuperäinen seurantadirektiivi.

22 b §. Liikenteenharjoittajan, asiamiehen ja aluksen päällikön ilmoitusvelvollisuus. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan Portnet-järjestelmän nimi saattaa lähiaikoina muuttua. Tästä syystä valiokunta ehdottaa, että 22 b §:n 1 ja 2 momentissa ei puhuta Portnet-järjestelmästä vaan viitataan 20 a §:ssä tarkoitettuun merenkulun sähköiseen tiedonhallintajärjestelmään. Kyse on teknisestä muutoksesta, jolla ei muuteta säännöksen oikeudellista sisältöä.

Perustuslakivaliokunta toi lausunnossaan (PeVL 11/2011 vp — HE 32/2011 vp) esille, että 22 b §:n 3 momenttiin sisältyy valtiosääntöoikeudellinen ongelma johtuen siitä, että ilmoitusvelvollisuuden rikkomisesta 29 §:ssä säädetyn rangaistuksen ala määräytyy viime kädessä valtioneuvoston asetuksella. Perustuslain 8 §:n mukaan ketään ei saa tuomita rangaistukseen teosta, jota sen tekohetkellä ei ole laissa säädetty rangaistavaksi.

Näin ollen valiokunta ehdottaa, että 22 b §:n 3 momentin asetuksenantovaltuudesta poistetaan oikeus säätää ilmoitusvelvollisuudesta myönnettävistä vapauksista valtioneuvoston asetuksella. Lisäksi valiokunta ehdottaa uuteen 3 momenttiin lisättäväksi täsmälliset kuvaukset niistä tapauksista, joissa vapautus ilmoitusvelvollisuudesta voidaan myöntää. Yksityiskohtaisten vapautuksen myöntämisen edellytysten osalta ehdotetaan viitattavaksi seurantadirektiivin muutospäätöksiin 2009/17/EY. Uuden 3 mo-

mentin lisäyksen johdosta hallituksen esityksessä ehdotettu 3 momentti siirtyy 4 momentiksi.

Päätösehdotus

Edellä esitetyn perusteella liikenne- ja viestintävaliokunta ehdottaa,

että lakiehdotus hyväksytään muutoin hallituksen esityksen mukaisena paitsi 3 §:n 4 momentti, 20 a §:n 1 momentti ja 22 b § muutettuina (Valiokunnan muutosehdotukset).

Valiokunnan muutosehdotukset

3 §

Soveltamisala

(1—3 mom. kuten HE)

Lakia ei kuitenkaan sovelleta *sota-aluksiin*, kalastusaluksiin, perinnealuksiin, alle 45 metriä pitkiin huviveneisiin ja hallinnollisiin aluksiin, joita ei käytetä yleisessä liikenteessä kuljettamaan matkustajia tai lastia, ellei tässä laissa toisin säädetä.

(5 mom. kuten HE)

20 a §

Merenkulun tiedonhallintajärjestelmä

VTs-viranomaisen on perustettava kansallinen merenkulun tiedonhallintajärjestelmä alusliikennettä koskevan yhteisön seuranta- ja tietojärjestelmän perustamisesta sekä neuvoston asetuksen 93/75/ETY kumoamisesta annetussa Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivissä 2002/59/EY, sellaisena kuin se on muutettuna Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivillä 2009/17/EY, tarkoitettujen tietojen keräämiseksi, käsittelemiseksi ja tallentamiseksi.

(2—4 mom. kuten HE)

22 b §

*Liikenteenharjoittajan, asiamiehen ja aluksen
päällikön ilmoitusvelvollisuus*

Suomen satamasta lähtevän vaarallista tai ympäristöä pilaavaa ainetta kuljettavan aluksen liikenteenharjoittajan, asiamiehen tai päällikön on viimeistään aluksen lähtöhetkellä tehtävä ilmoitus lastista VTS-viranomaiselle 20 a §:ssä tarkoitettua merenkulun sähköistä tiedonhallintajärjestelmää käyttämällä. Ilmoitusvelvollisuus on riippumaton aluksen vähimmäiskoosta. Ilmoitusvelvollisuus ei kuitenkaan koske 3 §:n 4 momentissa tarkoitettuja aluksia.

Sellaisen aluksen liikenteenharjoittajan, asiamiehen tai päällikön, joka ensimmäisenä määräsatamana tai ankkuripaikkanaan saapuu Suomen satamaan tai ankkuripaikalle Euroopan talousalueen ulkopuolisesta satamasta lastinaan vaarallista tai ympäristöä pilaavaa ainetta, on tehtävä lastaussatamasta lähtiessään ilmoitus lastista VTS-viranomaiselle 20 a §:ssä tarkoitettua merenkulun sähköistä tiedonhallintajärjestelmää käyttämällä. Jos määräsatama tai ankku-

ripaikka selviää vasta matkan aikana, ilmoitus on tehtävä viimeistään silloin, kun määräsatama tai ankkuripaikka on selvillä.

VTS-viranomainen voi vapauttaa hakemuksesta 1 ja 2 momentissa säädetystä ilmoitusvelvollisuudesta Suomen sisäisen tai Suomen ja toisen valtion sataman välisen säännöllisen liikenteen, jos vapautus ei vaaranna merenkulun turvallisuutta, vapautus on kaikkien rannikkovaltioiden hyväksyttävissä ja muut vapautuksen myöntämisen edellytykset täyttyvät, siten kuin niistä on säädetty alusliikennettä koskevan yhteisön seuranta- ja tietojärjestelmän perustamisesta annetussa Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivissä 2002/59/EY, sellaisena kuin se on muutettuna Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivillä 2009/17/EY. (Uusi)

Edellä 1 ja 2 momentissa tarkoitettujen ilmoitusten sisällöstä (*poist.*) ja ilmoitusten tallentamisesta merenkulun tiedonhallintajärjestelmään säädetään tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.

Helsingissä 3 päivänä marraskuuta 2011

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj. Arto Satonen /kok
vpj. Osmo Kokko /ps
jäs. Mikko Alatalo /kesk
Ari Jalonen /ps
Kalle Jokinen /kok
Jukka Kopra /kok
Merja Kuusisto /sd
Johanna Ojala-Niemelä /sd

Raimo Piirainen /sd
Eila Tiainen /vas
Ari Torniainen /kesk
Reijo Tossavainen /ps
Oras Tynkkynen /vihr
Mirja Vehkaperä /kesk
vjäs. Jouni Backman /sd.

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Juha Perttula.